

พิพิธภัณฑ...สรรมาเล่า

กัญญา ภูตระกูล *
รุ่งนภา รัตนประเสริฐศรี *

ตราแผ่นดิน : อาร์มแผ่นดิน (ต่อ)

4. ภาพคชสิทธิ์ประคองฉัตร อยู่ทางด้านซ้าย ส่วนภาพพราษสิทธิ์ประคองฉัตร อยู่ทางด้านขวา คชสิทธิ์เป็นสัตว์ในเทพนิยาย มีลักษณะคล้ายราชสีห์แต่มีวงคล้ายช้างเป็นสัญลักษณ์ หมายถึง กลาโหม ซึ่งเป็นใหญ่ทางฝ่ายทหาร ส่วนราชสีห์หรือพญาสิงโต เป็นสัตว์ที่มีกำลังมาก หมายถึง มหาดไทย ซึ่งเป็นใหญ่ทางฝ่ายพลเรือน ทั้งสองฝ่ายนี้มีหน้าที่ป้องกันพระราชอาณาจักร และค้ำจุนพระราชบัลลังก์

5. พระมหาสังวาลนพรัตนราชวราภรณ์ อยู่ด้านล่างของกรอบสี่เหลี่ยมผืนผ้าลักษณะคล้ายโล่ หมายถึง พระพุทธศาสนา อันเนื่องมาจากพระบาทสมเด็จพระพุทธยอดฟ้าจุฬาโลกมหาราช เมื่อครั้งดำรงพระยศเป็นสมเด็จพระยามหากษัตริย์ศึก ทรงเคยได้รับพระราชทานพระสังวาลนพรัตน์จากสมเด็จพระเจ้ากรุงธนบุรีให้เป็นบำเหน็จความชอบที่ทรงเป็นแม่ทัพไปตีเมืองเวียงจันทน์ และอัญเชิญพระพุทธรูปมหายานนิรันดรปฏิมากร (พระแก้วมรกต) กลับคืนสู่พระราชอาณาจักร และอีกประการหนึ่ง พระมหาสังวาลนพรัตนราชวราภรณ์เป็นส่วนหนึ่งของเครื่องราชอิสริยาภรณ์อันเป็นโบราณมงคลนพรัตนราชวราภรณ์ ซึ่งเป็นเครื่องราชอิสริยาภรณ์ชั้นสูง โปรดเกล้าฯ พระราชทานแก่พระบรมวงศานุวงศ์ และข้าราชการที่กระทำคุณงามความดีต่อประเทศชาติอย่างใหญ่หลวงเครื่องราชอิสริยาภรณ์นี้กำหนดให้พระราชทานเฉพาะพุทธมามกะเท่านั้น ส่วนได้พระมหาสังวาลนพรัตนราชวราภรณ์ คือ สายสร้อยจุลจอมเกล้าพร้อมดวงตรา หมายถึง การบำรุงตระกูลวงศ์ให้เจริญ เนื่องด้วยเครื่องราชอิสริยาภรณ์จุลจอมเกล้าแห่งพระองค์พระราชทานเป็นบำเหน็จความชอบแก่ผู้ที่ปฏิบัติราชการด้วยความซื่อสัตย์ต่อแผ่นดิน พระบรมราชวงศ์และบุตรทายาทของผู้ปฏิบัติราชการ โดยทรงพระราชทานสืบสกุลลงไปจนถึงสายบุตรชายเพื่อเป็นเกียรติแก่วงศ์ตระกูล ในรัชกาลปัจจุบันจะพระราชทานเครื่องราชอิสริยาภรณ์ในวันฉัตรมงคล (5 พฤษภาคม ของทุกปี ณ พระที่นั่งดุสิตมหาปราสาท) เพื่อเป็นการให้ผู้สืบสกุลกระทำความชอบต่อแผ่นดิน และสามัคคีกันรับใช้ชาติให้รุ่งเรือง

6. คาถาภาสิตคาถาสำหรับแผ่นดิน อยู่ด้านล่างสุดของตราแผ่นดิน จารึกอยู่บนแพรแถบ มีข้อความว่า “สัพเพฬสัสมภูตานั สามัคคิวิภูตนิสาธิกา” เป็นคาถาสำหรับแผ่นดิน แปลว่า ความพร้อมเพรียงของบุคคลทั้งปวงผู้อยู่เป็นหมวดหมู่กัน ย่อมเป็นเครื่องทำความเจริญให้สำเร็จ คาถานี้เป็นพระนิพนธ์ของสมเด็จพระสังฆราช (สา) วัดราชประดิษฐสถิตมหาสีมาราม

นอกจากนี้ ยังปรากฏเครื่องราชกกุธภัณฑ์อีกหลายสิ่งบนตราแผ่นดิน ได้แก่ พระมหาพิชัยมงกุฏ พระแสงขรรค์ชัยศรี วาลวิชนี (พิศกับแสงจามรี) และธารพระกร ปรากฏบนมุมด้านซ้ายและขวาของตราแผ่นดิน ส่วนฉลองพระบาท แยกอยู่ริมฐานฉัตรด้านละ 1 ข้าง เบื้องหลังของตราแผ่นดินเป็นส่วนหนึ่งของฉลองพระองค์ครุยทอง

กรุงสยามได้ใช้ตราแผ่นดินเป็นตราประจำประเทศ ต่อมาในสมัยพระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว ได้ทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ ให้เปลี่ยนมาใช้เครื่องหมายพระครุฑพ่าห์แทนเครื่องหมายตราแผ่นดิน สัญลักษณ์ตราประจำศาลต่าง ๆ หรือตราประทับในคำพิพากษาของศาลที่ใช้กันอยู่ในปัจจุบัน จะเห็นเครื่องหมายตราแผ่นดินและชื่อศาลนั้น ๆ ปรากฏอยู่ส่วนล่างของตราประจำศาล

* บรรณารักษ์ 7 ฝ่ายพิพิธภัณฑและเอกสารจดหมายเหตุ

* บรรณารักษ์ 6ว ฝ่ายพิพิธภัณฑและเอกสารจดหมายเหตุ